

Verslag vergadering Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit d.d. 28 september 2023

- Aanwezig:** Rob van Hees (voorzitter)
Christian Braak (secretaris, ERM)
Monica Alkemade (Certificerende Instellingen; Hobéon; vervanger van Miranda Maring)
Berrie Endevoets (Platform gespecialiseerde aannemers; OrlyEndevoets)
Isja Finaly (Federatie Instandhouding Monumenten – FIM; Ver. Hendrik de Keyser)
Stef Cuppens (Vakgroep Restauratie; Cuppens + Zn)
Anne Marij Postel (verslaglegging, ERM)
Rients Anne Slotema (Federatie Grote Monumentengemeenten – FGM, Gem. Leiden)
Gert Tutert (Private Opdrachtgevers, SBKG)
- Afwezig:** Erik Jan de Bont (KOMO)
Jacqueline van Dam (Ver. Architecten Werkzaam in de Restauratie – VAWR, Van Hoogevest)
Julia Hennig (Raad voor Vastgoed Rijksoverheid; Rijksvastgoedbedrijf)
Joop Heijdra (Provincies; Prov. Gelderland))
Michiel van Hunen (RCE)
Miranda Maring (Certificerende Instellingen; Hobéon)
Nada Claire Miedema (Restauratoren, ICON)

1. Opening, vaststellen agenda en mededelingen

Voorzitter Van Hees heet iedereen welkom. Monica Alkemade is aanwezig ter vervanging van Miranda Maring, die nog steeds met gezondheidsklachten kampt. De agenda wordt zonder wijzigingen vastgesteld.

2. Verslag van de bijeenkomst van het CCvD op 9 mei 2023 + Actielijst

Er is één kleine wijziging op het verslag: Tutert is niet werkzaam bij SBGK maar bij SBKG. Dit wordt aangepast.

Het punt op de actielijst (afbeeldingen toevoegen aan de Notitie Restauratieladder en Gedragscode) blijft nog staan. Finaly suggereert om de titel aan te passen tot 'Notitie Restauratieladder en Gedragscode Restauratoren Register'. Het CCvD is het hier mee eens. De titel zal worden aangepast.

3. Concept BRL 3500 Erkende Molenmaker

De definitieve Versie 2.0 van BRL 3500 Erkend Molenmaker wordt besproken. Er zijn geen zienswijzen binnengekomen. Wel heeft een aanvullende vergadering plaatsgevonden met de begeleidingscommissie, die geleid heeft tot enkele aanpassingen. Het CCvD heeft (grote) waardering voor de wijze waarop de begeleidingscommissie de inhoud nu heeft vormgegeven. Daarnaast heeft het CCvD nog enkele kleine wijzigingen voorgesteld. Deze staan in de bijlage bij dit verslag.

Besloten wordt:

- Versie 2.0 van BRL 3500 Erkende Molenmakers aan te passen op bovenstaande punten.
- Deze versie aan het bestuur van St. ERM aan te bieden ter vaststelling.

4. Jaarverslag 2022

Het Jaarverslag 2022 over het functioneren van de ERM-regelingen en het RestauratorenRegister is zoals afgesproken beknopter dan die over 2021. Het verslag is tot stand gekomen op basis van input door de certificerende instellingen.

Geconstateerd wordt dat de verslaglegging nu wel erg beknopt is. Slechts mondjesmaat zijn trends benoemd en verklaard. Postel meldt dat hier wel naar is gevraagd, maar dat het voor de CI's kennelijk lastig is om te komen tot analyse te komen. Bovendien is vaak uitspraken te doen op basis van slechts een handjevol gecertificeerde per richtlijn, en geeft het combineren van de input van CI's die ieder slechts een handjevol certificaten verlenen voor een bepaalde richtlijn lastig zo niet onmogelijk.

Een aantal wijzigingen zal worden doorgevoerd:

- de volgorde van de jaren in tabel op pagina 4 wijkt af van die in de tabellen elders in het document;
- enkele kleine tekstuele aanpassingen die door Postel zijn genoteerd en zullen verwerkt.

Besloten wordt:

- In te stemmen met het Jaarverslag 2022.
- Deze ter vaststelling aan te bieden aan het bestuur van St. ERM.

5. Toetreding van de opleiding West Dean (VK) tot het RestauratorenRegister

De commissie Opleidingen en Nascholing van het RestauratorenRegister heeft het CCvD Restauratiekwaliteit gevraagd in te stemmen met het goedkeuren van de opleiding West Dean in het Verenigd Koninkrijk, als bachelor- en master-opleiding roerend erfgoed binnen het RestauratorenRegister. Volgens de commissie bevat de opleiding voldoende restauratievakken voor erkenning. Na erkenning kan de opleiding worden toegevoegd aan de 'Lijst van door de CCvD erkende opleidingen Restauratoren Register' op de website van het Restauratoren Register.

Geconstateerd wordt dat het aangeleverde toetskader wat lastig te lezen is. De vraag wordt gesteld of erkende opleidingen een afdracht doen aan ERM. Dat is niet het geval. De leden van het CCvD hebben verder geen vragen of opmerkingen.

Besloten wordt:

- De opleiding West Dean (VK) te erkennen als bachelor- en master-opleiding roerend erfgoed binnen het RestauratorenRegister.

6. Aangepast Projectplan BRL 3000 en URL 3001, oriëntatie URL 3002

Tijdens de vorige vergadering van het CCvD is besloten de actualisatie BRL 3000 ERB Erkend Restauratie Bouwbedrijf en URL 3001 Historische Houtconstructies los te koppelen van de realisatie van een nieuwe URL 3002 Demonteren en terugplaatsen (werktitel). Inmiddels is een rapporteur aangesteld (Klaas Boeder), is de begeleidingscommissie vrijwel compleet en zijn zowel een aangepast Projectplan als concept startnotities beschikbaar. Deze stukken worden besproken tijdens deze vergadering.

Het CCvD komt tot de conclusie dat het opstellen van een nieuwe URL 3002 Demonteren en terugplaatsen niet wenselijk is. 'Demonteren en terugplaatsen' zou vele disciplines moeten omvatten en het lijkt niet aannemelijk dat er veel bedrijven zijn die zich voor deze URL zouden kunnen laten certificeren. Een en ander zou ook onvoldoende aansluiten bij de

bestekssystematiek. De voorkeur wordt er dus aan gegeven om bij actualisatie van relevante URL-en een paragraaf toe voegen die nader ingaat op demontage en terugplaatsen.

Wat betreft de concept-startnotitie BRL 3000 wordt verder opgemerkt dat wat betreft de invoering van de Wkb nog een en ander in ontwikkeling is. De notitie zal hierop moeten worden aangepast. Ook wordt opgemerkt dat verduurzamingsmaatregelen bij de actualisatie ook ondubbelzinnig zullen moeten worden opgenomen. Dit staat nog niet genoemd. Verder is de eerste zin onder 'BRL en relatie URL 3001 en URL4003' nog wat onduidelijk.

In de concept-startnotitie voor URL 3001 wordt de vraag gesteld of in een versie 2.0 aandacht moet worden besteed aan constructies van houten wanten en vakwerk. De CCvD vindt dit inderdaad nodig.

Besloten wordt:

- Niet over te gaan tot realisatie van een URL 3002 Demonteren en terugplaatsen.
- In te stemmen met een Projectplan BRL 3000 en URL 3001, met aanpassing op basis van bovenstaande punten.
- De rapporteur te verzoeken de startnotities aan te passen op het hiervoor gemelde.

7. Opiniërende bespreking, advisering en kennisuitwisseling

7a. Begroting 2024 en Activiteitenplan 2024

Op 12 september 2023 heeft het bestuur van St. ERM de begroting 2024 vastgesteld. Dit document geeft richting voor 2024. Het stuk bestaat uit de volgende elementen:

De begroting 2024 inclusief toelichting, Activiteitenplan 2024 en prognose van het resultaat 2023. Braak geeft een toelichting.

De begroting is gebaseerd op de uitgangspunten die de onderlegger zijn voor de meerjarige projectsubsidie door OC&W. In gesprekken met OC&W en RCE is ERM gekomen tot drie belangrijke activiteiten die in de basis centraal staan tot en met 2026: 1. Actueel houden van kwaliteitsrichtlijnen, 2. Onderhouden en uitbreiden platform- en netwerkfunctie, en 3. Bevorderen gebruik richtlijnen.

Voor de voortgang en verantwoording van onze meerjarige projectsubsidie werkt ERM met een jaarlijks activiteitenplan. In dit overzicht staan de geplande activiteiten, toezeggingen en het geschatte budget dat hiervoor nodig is. Het activiteitenplan is echter niet in beton gegoten. In goed overleg met de subsidiegever en met een verduidelijkende onderbouwing kan er, gedurende het jaar, hiervan worden afgeweken. Ook is er ruimte en flexibiliteit voor aanvullende activiteiten en nieuwe inzichten.

Finally stelt dat Stichting ERM wellicht nog meer kan meeliften op initiatieven van andere partijen. De leden van het CCvD kan ook meer inbreng worden gevraagd.

Braak: Van belang is wel dat ERM een onafhankelijke positie kan blijven behouden.

Van Hees vraagt in hoeverre er budget is voor de actualisatie van richtlijnen, onder meer vanwege de invoering van de Wkb. Braak: Dat is het geval. Het Rijksvastgoedbedrijf financiert mede onafhankelijke toetsing op wetgeving.

Braak meldt dat er na het succes van de (webbased) Schadeatlas voor Metselwerk, voornemens vergelijkbare schade-atlassen te ontwikkelen voor andere sectoren, onder te brengen bij Monumentenkennis.nl. Het meest concreet zijn plannen voor een Schadeatlas Hout.

Deelnemende partijen zijn TUDelft, TNO, RCE en KU Leuven. Volgend jaar zal daar meer op worden ingezet.

Van Hees pleit ervoor bij de actualisaties van de richtlijnen hierin een link op te nemen naar de schadeatlas Metselwerk.

Besloten wordt:

- Het CCvD neemt kennis van de Begroting 2024 en Activiteitenoverzicht 2024.

7b. Ontwikkelen en actualiseren ERM-Richtlijnen

In de komende jaren zullen de ERM-richtlijnen daar waar nodig, gefaseerd, geactualiseerd worden. Voor de komende tijd staan de volgende actualisaties concreet in de planning: URL 4015 Glasvensters, URL 2007 Bouwhistorisch onderzoek, URL 6001 Tuinhistorisch Onderzoek, BRL 300 Erkend Restauratie Bouwbedrijf, URL 3001 Historische Houtconstructie, Richtlijn URL -- -- Ambachtelijk Stucwerk.

Braak licht een en ander toe, onder meer aan de hand van het overzicht van de ERM-richtlijnen inclusief de recente datum van de laatste aanpassing, of actualisatie.

Opvallend is dat een aantal richtlijnen al lang niet meer is geactualiseerd.

Van Hees stelt dat ooit is gezegd dat richtlijnen eigenlijk iedere vier jaar zouden moeten worden geactualiseerd. Actualiseren en ontwikkelen van richtlijnen zijn echter intensieve trajecten die, naast dat ze een stevige investering vragen van het ERM-team en de betrokken partijen, ook kostbaar zijn.

Het CCvD suggereert de oudere richtlijnen te onderwerpen aan een quickscan, ter analyse van de noodzaak van actualisatie. Dit door de rapporteur en/of leden van de begeleidingscommissie. In ieder geval zullen richtlijnen meten worden geüpdatet wat betreft verduurzaming en consequenties Wkb.

Een van de URL-en die duidelijk voor een update in aanmerking komt is URL Historisch Voegwerk uit 2015.

URL 4012 Historisch metaal dateert uit 2016. Zoals ook blijkt uit het Jaarverslag is er weinig vraag naar certificering. Vooral de grotere bedrijven lijken bij aanbesteding te maken te krijgen met vraag naar certificering. Voor de kleinere bedrijven zijn de kosten een drempel. De discussie blijft hoe certificering verder te stimuleren. Bij bepaalde beroepsgroepen zoals de VAWR wordt lidmaatschap van de beroepsvereniging gekoppeld aan de eis tot certificering. Bij andere beroepsgroepen.

Besproken wordt verder het 'Voorstel uitvoeringsrichtlijnen verduurzaming'. Vanuit de VAWR is het verzoek binnengekomen om de verduurzamingsthema's binnen de bestaande uitvoeringsrichtlijnen anders te rubriceren en uit te breiden. Zo is bijlage 2 Verduurzamingsadvies van URL2001 te breed in relatie tot het onderwerp van deze richtlijn namelijk *bouwkundig* advies. Zij hebben geen expertise op het gebied van gebouwinstallaties en duurzame energieopwekking, maar worden wel geacht hier invulling aan te geven vanuit hun certificering voor de huidige URL 2001. Ook de Vakgroep Restauratie en diverse installatie-ontwerpers pleiten voor een separate uitvoeringsrichtlijn voor het ontwerpen van installaties in historische gebouwen.

Het CCvD is echter niet overtuigd van de noodzaak van een afzonderlijk URL Installatie-advies. Waar zou dit advies precies betrekking moeten hebben? En wie zouden dan volgens deze richtlijn moeten gaan werken? Leden van de VAWR zullen worden uitgenodigd voor de volgende CCvD-vergadering om het verzoek te verduidelijken.

Het CCvD kan zich wel vinden in de constatering dat het tijd wordt om de Verduurzamingsadvies-thema's op te nemen in de bestaande URL's als deze worden geactualiseerd. Ook is men het ermee eens om te komen tot een URL Verduurzamingsadvies (de term DUMO-advies wordt minder geschikt geacht) in plaats van de bijlage 2 zoals die nu is opgenomen in de URL 2001 Bouwkundig advies.

Besloten wordt:

- De URL Voegwerk te actualiseren in 2025 en op te nemen in het Activiteitenoverzicht 2025.
- Tot het laten opstellen van een URL Verduurzamingsadvies in 2024/2025.
- Het aanpassen van URL 2001 bijlage 2 zodra de oorspronkelijke bijlage is overgenomen in een ander document.
- Nog meer aandacht te besteden aan het opnemen van verduurzamingsadvies-thema's in bestaande URL's wanneer deze worden geactualiseerd, op aspecten die voor de betreffende URL relevant zijn. Dit betreft onder meer de thema's gevel- en vloerisolatie.

7c. Aanpassingen ERM-Richtlijnen op de Omgevingswet/Wet Kwaliteitsborging

Rond de invoering van de nieuwe Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging (Wkb) bestaat nog steeds onduidelijkheid. Hoewel de WkB voorlopig nog niet gaat gelden voor monumenten, zullen enkele aanpassingen in het Burgerlijk Wetboek ook gaan gelden voor opdrachten aan monumenten van aansprakelijkheid na oplevering, een waarschuwingsplicht en het opstellen van een overdrachtdossier.

Braak en Postel bereiden op basis van de komende ontwikkelingen een notitie voor de komende CCvD-vergadering, met daarin voorstellen voor het actualiseren van de huidige BRL-en en meer specifiek ook met betrekking tot het overdrachtdossier.

8. Mededelingen van de CCvD-leden en het ERM-Team

Geen mededelingen.

9. Rondvraag

- Van Hees stelt dat er in het CCvD ruimte is voor een bouwhistoricus. Gevraagd wordt aan de leden van het CCvD na te denken over een kandidaat.
- Van Hees wijst de leden nogmaals op de bijeenkomst van WTA Nederland – Vlaanderen over Duurzaam behoud van massief metselwerk in Brussel op 24 november aanstaande.